

*Дегтярєва Є. О.,**кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії, практики та перекладу французької мови
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»**Бондар Л. В.,**кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії, практики та перекладу французької мови
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»**Менчук А. І.,**магістрантка 2 курсу кафедри теорії, практики та перекладу французької мови
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

АДЕКВАТНІСТЬ МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ

Анотація. Статтю присвячено описові систем машинного перекладу MateCat і DeepL. У статті представлено порівняльний аналіз якості машинного перекладу, виконаного системами MateCat і DeepL, з метою оцінки їхньої здатності передавати зміст та стилістичні особливості художнього тексту. За еталон було взято переклад твору Гастона Леру «Тємниці Жовтої кімнати», виконаний Катериною Квітницькою-Рижовою, який є зразком адекватного перекладу, оскільки повністю відповідає комунікативному наміру автора оригіналу. У статті обґрунтовано доцільність використання саме цих програм для проведення дослідження. Окреслено поняття адекватності та еквівалентності у перекладі. Виявлені помилки в аналізованих уривках стосуються здебільшого буквализму, який часом може призводити до неадекватного перекладу, який спотворює зміст оригіналу та ускладнює розуміння тексту; використання форм звертання, які характерні для англійських країн; розпізнавання та відтворення власних назв. Зазначено вдалі перекладацькі рішення в перекладі К. Квітницької-Рижової, які б система машинного перекладу ніколи не змогла відтворити, оскільки машинний переклад, незважаючи на значні досягнення, все ще має обмеження коли мова заходить про передачу культурного контексту. Навіть найсучасніші алгоритми стикаються з труднощами при інтерпретації та передачі нюансів, які є невід'ємною частиною будь-якої мови. У результаті проведеного дослідження, ми дійшли висновку, що художню літературу найкраще перекладає людина. DeepL знаходиться на проміжному місці, маючи типові помилки системи машинного перекладу, але його фрази не звучать так неприродно, як переклад запропонований сервісом MateCat. Та попри всі свої недоліки, машинний переклад є потужним інструментом, який значно полегшує роботу перекладачів, хоча і не може повністю замінити людську інтуїцію та знання культурного контексту. Для якісного перекладу, особливо текстів, що вимагають високого рівня точності та стилістичної відповідності, все ще необхідна участь людини.

Ключові слова: машинний переклад, художня література, MateCat, DeepL, адекватність, еквівалентність.

Постановка проблеми. Технології сьогодення розвиваються з величезною швидкістю, щоб задовольнити численні потреби людини. Так, наприклад, лінгвістичні технології спрямовані на розробку досконалих програм машинного перекладу (далі – МП), здатних повністю замінити людину (перекладача) в цій галузі. Наразі, саме штучний інтелект підвищує якість автоматизованих перекладів. Таким чином вдало перекладаються технічні та науково-технічні тексти. Мультифункціональність процедури забезпечує чітку організацію та стандартизацію отриманих текстів [1, с. 337]. Проте, художня література потребує іншого рівня осмислення, який і надалі залишатиметься недосяжним для систем МП.

Аналіз останніх досліджень. На сьогодні різні аспекти дослідження МП не є новими, бо він давно викликає значне зацікавлення у вітчизняних і зарубіжних науковців. Так, наприклад, А. Гудманян досліджував якість МП, Н. Башук і А. Міщенко присвятили свої роботи МП текстів науково-технічної галузі, А. Бірюков досліджував якість МП у німецько-українській мовній парі. Ефективність передачі стилістичних нюансів у системах МП була предметом дослідження французьких журналістів Лелу та Ларусері. Утім, МП художньої літератури у французько-українській мовній парі є недостатньо вивченим і потребує більш глибокого дослідження, що і визначає актуальність цієї роботи, бо як зауважує Л. Черноватий, людство стикається з «неминучістю застосування МП в процесі перекладацької діяльності» [2, с. 91].

Мета цього дослідження полягає в оцінюванні можливостей програм МП під час обробки фрагментів художніх творів. Досягнення мети передбачає виконання таких **завдань**:

1. Окреслити поняття адекватного та еквівалентного перекладу, для подальшого оцінювання фрагментів перекладу, виконаних системами МП.

2. Охарактеризувати системи МП MateCat і DeepL.

3. Провести порівняльний аналіз отриманих фрагментів МП з перекладом, виконаним Катериною Квітницькою-Рижовою, висвітливши переваги та недоліки кожної з систем.

4. Визначити відповідність фрагментів МП критеріям якісного перекладу та основні помилки, характерні для програм МП.

Матеріалом дослідження слугують фрагменти роману Гастона Леру «Le mystère de la chambre jaune» і їхній переклад українською мовою, здійснений Катериною Квітницькою-Рижовою та системами машинного онлайн-перекладу MateCat та DeepL, які є у вільному доступі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Актуальність дослідження комунікативних процесів зумовлена центральною роллю мови в житті людини. Переклад, як форма міжмовної комунікації, передбачає створення тексту, що максимально наближений за змістом та формою до оригіналу. Однак, через структурні та культурні відмінності мов, досягти повної відповідності між текстами неможливо. Для опису ступеня відповідності між вихідним та цільовим текстами в теорії перекладу використовуються поняття «адекватність» та «еквівалентність», які заклали Марк Тулій Цицерон та Квінт Горацій Флакк, видатні представники античної філософії та літератури. Філософи акцентували увагу на важливості передачі не лише лексичного значення, а й змісту та стилю оригіналу, підкреслюючи творчий характер перекладацької діяльності [3, с. 117].

Адекватність перекладу передбачає точне відтворення змісту та форми оригіналу, враховуючи мету комунікації. Переклад вважається адекватним, якщо він забезпечує розуміння змісту для цільової аудиторії та не спотворює оригінальний текст [4, с. 1].

Еквівалентність у перекладі – це багатогранне поняття, що охоплює збереження не лише семантичної інформації оригіналу, а й стилістичних, прагматичних та культурних особливостей. Важливим аспектом еквівалентності є забезпечення однакової комунікативної дії тексту як в оригіналі, так і в перекладі, тобто здатність викликати у реципієнта схожі когнітивні та емоційні реакції [4, с. 1].

Отже, поняття еквівалентності в теорії перекладу визначає ступінь відповідності між оригіналом та перекладом на рівні концептуального змісту, враховуючи як явні, так і приховані аспекти тексту. На відміну від адекватності, яка фокусується на відповідності перекладу конкретному комунікативному контексту, еквівалентність охоплює більш широкий спектр факторів, включаючи культурні, лінгвістичні та прагматичні [5, с. 95].

Людський фактор залишається незмінним у процесі перекладу. Незважаючи на розвиток технологій машинного перекладу, автоматизовані системи поки що не здатні забезпечити рівень еквівалентності та адекватності, який досягається при участі людини. Це пов'язано з тим, що людина володіє контекстуальними знаннями та здатністю до інтуїтивного розуміння мови, що дозволяє їй вирішувати проблеми лексичної неоднозначності та забезпечувати адекватний переклад навіть у складних ситуаціях.

Для аналізу було обрано дві системи МП. MateCat класифікується як система автоматизованого перекладу, яка об'єднує машинний та людський переклади. Однією з ключових особливостей програми MateCat є доступ до глобальної перекладацької пам'яті МуМеморі, яка містить велику кількість сегментів тексту (оригінал та переклад) зібраних з перекладів лінгвістів. Ця пам'ять дозволяє системі виявляти ідентичні або подібні сегменти в тексті, що підлягає перекладу, та пропонувати їх як точні (Exact Matches) або неточні (Fuzzy Matches) відповідники. Водночас MateCat інтегрує функцію машинного

перекладу на основі технологій Google Translate, що значно покращує якість перекладу завдяки використанню сучасних нейронних мереж [6, с. 95].

DeepL – це одна з найсучасніших систем МП, яка демонструє високий рівень якості перекладів. Зараз система може обробити 31 мову в 552 мовних парах. Додатково, між усіма розглянутими мовами встановлюється приблизна мовна еквівалентність за допомогою двоступеневого процесу перекладу, що передбачає використання англійської мови як проміжної ланки. Застосування нейронних мереж дозволяє DeepL постійно вдосконалюватися завдяки навчанню на великих обсягах даних. DeepL демонструє глибоке розуміння контексту та нюансів мови, що дозволяє йому передавати зміст вихідного тексту з високою точністю, а також відтворювати особливості вихідного тексту, що є важливим для літературних та маркетингових текстів.

Розглянемо перший приклад:

Оригінал: *Nous arrivâmes au château. Le vieux donjon se liait à la partie du bâtiment entièrement refaite sous Louis XIV par un autre corps de bâtiment moderne, style Viollet-le-Duc, où se trouvait l'entrée principale. Je n'avais encore rien vu d'aussi original, ni peut-être d'aussi laid, ni surtout d'aussi étrange en architecture que cet assemblage bizarre de styles disparates. C'était monstrueux et captivant. En approchant, nous vîmes deux gendarmes qui se promenaient devant une petite porte ouvrant sur le rez-de-chaussée du donjon. Nous apprîmes bientôt que, dans ce rez-de-chaussée, qui était autrefois une prison et qui servait maintenant de chambre de débarras, on avait enfermé les concierges, M. et Mme Bernier (8, с. 79).*

Переклад К. Квітницької-Рижової: *Ми дісталися до замку. Старий донжон зв'язував між собою цілком перероблену за доби Людовіка XIV будівлю і модерне крило в стилі Віолле-ле-Дюка, де був парадний вхід. Ніколи ще мені не доводилося бачити нічого оригінальнішого і, можливо, нічого потворнішого. Це було досить дивне нагромадження дуже різних, несумісних архітектурних стилів. Одне слово, все це здавалося потворним і водночас чарівливим. Підійшовши ближче, ми помітили двох жандармів, які прогулювалися біля дверцят, що вели на перший поверх бапти. Невдовзі ми дізналися, що в давнину донжон правив за в'язницю, а нині був коморою, куди замкнули консьєржів – подружжя Берньє (7, с. 16).*

MateCat: *Ми приїхали до замку. Стара споруда пов'язана з частиною будівлі, повністю перебудованою за Людовіка XIV іншою сучасною будівлею в стилі Віолле-ле-Дюк, де розташовувався головний вхід. Я ніколи не бачив нічого такого оригінального, або, можливо, такого потворного, або особливо такого дивного в архітектурі, як це дивне поєднання різноманітних стилів. Це було жахливо і захоплююче. Коли ми підійшли, ми побачили двох жандармів, які йшли повз невеликі двері, що відкривалися на перший поверх замка. Незабаром ми дізналися, що на цьому першому поверсі, який колись був в'язницею, а тепер служить сховищем, двірники, містер і місіс Берньє, були замкнені.*

DeepL: *Ми прибули до замку. Стара фортеця була з'єднана з частиною будівлі, повністю перебудованою за Людовіка XIV, це однією сучасною будівлею в стилі Віолле-ле-Дюк, де знаходився головний вхід. Я ніколи не бачив нічого настільки оригінального, або, можливо, настільки потворного, або, перш за все, настільки дивного в архітектурі, як це химерне поєднання розрізнених стилів. Це було жахливо і захоплююче.*

Наблизившись, ми побачили двох жандармів, які йшли перед маленькими дверима, що вели на перший поверх замку. Незабаром ми дізналися, що доглядачі, пан і пані Берньє, були замкнені на цьому першому поверсі, який колись був в'язницею, а тепер використовується як склад.

Усі три переклади зберігають зміст оригіналу, але саме переклад К. Квітницької-Рижової звучить найприродніше українською мовою та найкраще відтворює літературний стиль оригіналу з експресивними та образними виразами. У системах MateCat і DeepL переклад підрядних речень українською мовою звучить доволі кострубато і неприродно.

В уривку зустрічається двічі слово «donjon». У першому випадку, у перекладі К. Квітницької-Рижової вдало дібраний відповідник «донжон», що вказує на певну архаїчність, додає колориту описуваної доби і є доречним рішенням, оскільки оригінал твору не є сучасним, то і лексика має відповідати періоду, також, гарним варіантом є «фортеця» (DeepL), натомість «споруда» (MateCat) занадто абстрактний варіант, який не дає читачу можливості повністю уявити архітектурний ансамбль; у другому ж випадку, саме перекладачка доречно обирає варіант «башта» що дозволяє не викривити оригінал, бо мова йдеться саме про вежу, а не замок в цілому.

«Une petite porte» – «дверцята», зменшувально-пестлива форма дозволяє уникнути буквализму при перекладі і передати зміст природною українською конструкцією; цікавим є рішення перекладу посад та звертання до героїв, про яких згадується в цьому уривку «консьєржів – подружжя Берньє». Консьєрж – людина, в чій обов'язки входить забезпечення постояльців у готелі або мешканців будинку всім необхідним і створення для них комфортних умов (9). Наведене визначення цілком відповідає опису діяльності героїв. Синонімічним варіантом вважаємо варіант, запропонований сервісом DeepL, «доглядач» – особа, що доглядає за ким-, чим-небудь (9), але варіант MateCat «двірники» зовсім недоречний. В оригінальному уривку наприкінці бачимо звертання, характерне для франкомовних країн «M. et Mme Bernier», сервіс DeepL запропонував варіант «пан і пані Берньє», що є в цьому випадку прийнятним рішенням адаптації для українського читача. Цього не можна сказати про варіант, запропонований MateCat, «містер і місіс Берньє», бо обидва звертання є типовими для англійських країн, у оригіналі ж події відбуваються у Франції і герої є французами. Таким чином при перекладі з'явилася нічим необгрунтована додаткова форенізація перекладу. І лише перекладачці вистачило додаткових фонових знань, щоб зазначити героїв як подружню пару. Вважаємо це вдалим прикладом модуляції та рішенням, яке полегшує читачу сприйняття твору.

Однакові варіанти перекладу в усіх трьох уривках наявні для «le rez-de-chaussée» – «перший поверх», доречний лаконічний варіант з огляду на те, що хоча ці два поняття не тотожні, переклад зрозумілий українському читачеві; «le style Viollet-le-Duc» – «в стилі Віолле-ле-Дюка», хоча на нашу думку перекладачка могла б застосувати і описовий переклад, бо найімовірніше за все цей стиль незнайомий для нашого читача. Також ми помітили, що системи МП не завжди розрізняють необхідність використання відмінкових форм (відсутність узгодження «Дюк» замість «Дюка»).

У трьох перекладах «chambre de débarras» перекладано різними варіантами: «комора», «сховище», «склад». У цьому випадку всі ці синоніми прийнятні, хоча варіант «комора»

додає більшої архаїчності і допомагає краще уявити описувану епоху. «L'entrée principale» відтворено варіантами «головний вхід» і «парадний вхід», обидва в цьому випадку можливі.

Розглянемо наступний приклад:

Оригінал: *Évidemment il avait compris ce que je comprenais alors: que mon ami le soupçonnait de l'abominable attentat. La trace de la main ensanglantée sur les murs de la chambre jaune lui apparut... Je regardai cet homme à la physionomie si hautaine, au regard si droit d'ordinaire et qui se troublait en ce moment si étrangement. Il tendit sa main droite, et, me désignant: «Vous êtes l'ami de M. Sainclair qui m'a rendu un service inespéré dans une juste cause, monsieur, et je ne vois pas pourquoi je vous refuserais la main...» Rouletabille ne prit pas cette main (8, c. 80).*

Переклад К. Квітницької-Рижової: *Звісна річ, він так само, як і я, відразу зрозумів, про що йдеться: мій юний друг підозрював його в тому мерзенному злочині. Йому напевно здалися криваві відбитки долоні на стінах Жовтої кімнати... Я зі страхом дивився на цього чоловіка. В нього завжди був гордовитий вираз обличчя, і він ніколи не відводив очей, але зараз я помітив, що пан Дарзак здригнувся. Потім, розгублено подивившись на мене, він простяг Рультабію правицю: – Ви друг пана Сенклера, який колись подав мені неоцініму підтримку, коли правда була на моєму боці. Тож не бачу причини, чому б нам не потиснути один одному руку, добродію... Але Рультабій не прийняв простягнутої руки (7, c. 17).*

MateCat: *Очевидно, він зрозумів те, що я зрозумів тоді: що мій друг підозрював його в огидному нападі. Йому з'явився слід кривавої руки на стінах жовтої кімнати... Я дивився на цього чоловіка з таким зарозумілим обличчям, з таким звичайним прямим поглядом, і який в цей момент так дивно хвилювався. Він простягнув праву руку і вказав на мене: «Ви друг містера Сейнклера, який зробив мені несподівану послугу у справедливій справі, сер, і я не бачу, чому б я відмовив вам у цій руці...» Rouletabille не взяв цю руку.*

DeepL: *Він, очевидно, зрозумів те, що тоді зрозумів і я: що мій друг підозрює його в огидному нападі. Йому з'явився слід закривавленої руки на стінах жовтої кімнати... Я дивився на цього чоловіка, чиє обличчя було таким гордовитим, чії очі зазвичай були такими прямими, але зараз були так дивно збентежені. Він простягнув праву руку і, вказуючи на мене, сказав: «Ви друг пана Сенклера, який зробив мені несподівану послугу в справедливій справі, сер, і я не бачу причин, чому я повинен відмовити вам у своїй руці...» Рулебіль не подав йому руку.*

У перекладі К. Квітницької-Рижової використано складні синтаксичні конструкції з елементами додавання, що надає тексту більшої виразності з граматичного боку та природнішого звучання. Саме цей переклад найбільш насичений емоційно забарвленими лексичними одиницями, які створюють атмосферу напруги та підозри: «мерзенний злочин», «гордовитий вираз обличчя», до того ж, авторка перекладу активно використовує прийом модуляції (смісловий розвиток): «ніколи не відводив очей», «пан Дарзак здригнувся», «неоцініму підтримку», «коли правда була на моєму боці». Цей прийом дозволяє читачу точно зрозуміти, між ким відбувається взаємодія, натомість варіант MateCat «Я дивився на цього чоловіка з таким зарозумілим обличчям, з таким звичайним прямим поглядом, ...» створює на початку певну двозначність, немов це оповідач Жан Сенклер мав зарозуміле обличчя, примітним у цьому сервісі є спосіб відтворення власної назви «Сейнклер» на англійський лад.

Впадає у вічі, що системам МП не вдається уникати буквализму. Наприклад, «*appartut*» перекладено як «з'явився». З'являтися – приходити, прибувати куди-небудь; ставати наявним де-небудь (9). Хоча це і є прямим відповідником, але він зовсім не підходить до стилістики уривку, така сама ситуація і з «*un service inespéré dans une juste cause*» – «несподівану послугу в справедливій справі», «*pourquoi je vous refuserais la main...*» – «чому б я відмовив вам у цій (своїй) руці». Не дивлячись на те, що переклад є еквівалентним і зрозумілим, він не може вважатися художнім. Також знову вжито звертання «*містер*» і «*сер*», які є типовими звертаннями для англомовних країн.

Окрім буквализму, іншою проблемою систем МП, яка здається не буде вирішена ніколи, є неможливість «читати між рядків». За лексичною одиницею «*main*» ховається дія рукостискання і лише перекладачка змогла це відобразити. До того ж лише вона написала місце головної дії з великої літери «*Жовтої кімнати...*». Це цікаве рішення, яке не варто залишати без аналізу. Написання «*Жовтої*» з великої літери вказує на те, що перекладачка розглядає «*Жовту кімнату*» як власну назву конкретного місця, а не просто опис кольору кімнати і підкреслює важливість цієї кімнати в сюжеті, бо вона дійсно є ключовим елементом історії. Зазначимо, що такі рішення в літературному перекладі часто є суб'єктивними та залежать від інтерпретації та стилю перекладача. Це один з аспектів, який відрізняє літературний переклад від буквального або технічного. Літературний переклад може відходити від буквального тлумачення заради створення певного ефекту або передачі додаткових нюансів, які перекладач вважає важливими для сприйняття тексту цільовою аудиторією.

Проаналізуємо ще один приклад:

Оригінал: *Je me promenai environ vingt minutes devant le château, essayant de relier entre eux les différents événements de cette matinée, et n'y parvenant pas. Quelle était l'idée de Rouletabille ? Était-il possible que M. Robert Darzac lui apparût comme l'assassin ? Comment penser que cet homme, qui devait se marier dans quelques jours avec Mlle Stangerson, s'était introduit dans la chambre jaune pour assassiner sa fiancée ? (8, с. 82).*

Переклад К. Квітницької-Рижової: *Хвилин із двадцять я прогулювався перед замком, намагаючись пов'язати між собою події цього ранку. В чому полягала ідея Рультабіля? Чи можливо, щоб Роберт Дарзак видався йому вбивцею? Хіба можна собі уявити, ніби цей чоловік, який за кілька днів мав одружитися з панною Станжерсон, удерся до Жовтої кімнати, аби вколошкати свою наречену? (7, с. 17).*

MateCat: *Я пройшов близько двадцяти хвилин перед замком, намагаючись з'єднати різні події того ранку, і не зміг цього зробити. Якою була ідея Рультабіля? Чи можливо, що пан Роберт Дарзак з'явився йому як вбивця? Як ми могли подумати, що цей чоловік, який повинен був одружитися на міс Станжерсон через кілька днів, увійшов до жовтої кімнати, щоб убити свою наречену?*

DeepL: *Я хвилин двадцять ходив перед замком, намагаючись пов'язати воедино різні події того ранку, але так і не зміг. Якою була ідея Рультабіля? Чи можливо, що Роберт Дарзак здався йому вбивцею? Як він міг подумати, що цей чоловік, який за кілька днів мав одружитися з пані Станжерсон, пішов до жовтої кімнати, щоб убити свою наречену?*

Усі три переклади адекватно передають зміст оригіналу, але у перекладі К. Квітницької-Рижової вжито більш образні

вислови: «*прогулювався*», «*видався*», «*удерся*», «*вколошкати*». Не дивлячись на те, що у ньому опущена частина оригіналу «*et n'y parvenant pas*», у цьому перекладі представлені фрази зі складнішими конструкціями. У кожному перекладі бачимо різну передачу власних назв та форми звертання. І якщо у авторки перекладу присутня єдність у власних назвах і звертаннях в усіх аналізованих прикладах, то системи МП не здатні відтворити єдність для власних назв і звертань, що додає додаткової редакторської роботи на етапі постредагування. Як і в попередньому прикладі, лише в перекладі К. Квітницької-Рижової місце головної дії зазначено з великої літери для підкреслення важливості, перекладацьке рішення яке ніколи не зможе ухвалити система МП.

Результати проведеного дослідження підтверджують, що системи МП, незважаючи на їхню розвиненість, мають ряд обмежень. Серед основних проблем, з якими ми зіткнулися, можна виділити буквализм: схильність систем до дослівного перекладу, що призводить до вибору не завжди контекстуально доречних лексичних варіантів та порушення стилістичної єдності тексту; а також нестабільність при перекладі власних назв. Відсутність єдиного підходу до перекладу термінів в межах одного тексту ускладнює розуміння змісту та вимагає додаткового редагування.

Висновки. Аналіз фрагментів перекладів художнього тексту засвідчив, що процес перекладу є багатоаспектним завданням, яке вимагає не лише знання мов, але й глибокого розуміння культурних, літературних та стилістичних особливостей твору. Отримані результати підтверджують, що автоматизовані системи перекладу, хоча й здатні виконувати рутинні завдання, не можуть замінити людину при передачі нюансів художнього тексту. Для досягнення адекватної якості перекладу необхідне подальше редагування, яке враховувало б контекст, стилістику та інші фактори. У перекладі К. Квітницької-Рижової використано ширший спектр лексичних засобів, включаючи синоніми, антоніми, фразеологізми, а також архаїзми та книжкові слова, що надає тексту більшої виразності і образності. За рівнем якості DeepL близький до людського перекладу, але використовує більш сучасну лексику, тобто передати атмосферу творів минулого цей сервіс не зможе. Проте, він зберігає доволі високу точність при передачі змісту. Система МП MateCat пропонує нейтральний переклад з простою і зрозумілою лексикою, але його важко вважати художнім перекладом. До того ж система має проблеми з розрізненням і відтворенням власних назв і відмінкових форм.

Незважаючи на значний прогрес у розвитку систем МП, роль людини в процесі перекладу залишається незмінною, тому перспективою подальших досліджень виступає глибший аналіз різних систем МП, доречність їх використання для перекладу художньої літератури і роль пост-редагування в отриманих перекладах.

Література:

1. Міщенко А.Л. Лінгвістика фахових мов та сучасна модель науково-технічного перекладу: монографія. Вінниця: Нова Книга, 2013. 448 с.
2. Черноватий Л.М. Проблеми машинного перекладу та його застосування у навчанні майбутніх перекладачів. *Наукові записки. Серія: філологічні науки*. Випуск 202. 2022. С. 84–93.
3. Кабалосва І., Гутієва М. Поняття адекватного перекладу. Способи досягнення адекватності. *Нова наука: Теоретичний і практичний погляд*. 2016. Випуск 3–4. С. 115–118.

4. Балахтар В.В., Балахтар К.С. Адекватність та еквівалентність перекладу: VI міжнародна науково-практична конференція «Спецпроект: аналіз наукових досліджень». 2011. URL: <http://www.confcontact.com/20110531/fk-balahtar.htm> (дата звернення: 16.08.2024).
5. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності. Вінниця: Нова Книга, 2013. 376 с.
6. Карпіна О. Компаративний аналіз літературного й машинного перекладів (на матеріалі фрагментів роману С. Плат «The Bell Jar»). *Актуальні питання іноземної філології*. Випуск 12. 2020. С. 94–101.
7. Леру, Г. Таємниця Жовтої кімнати (переклад К. Квітницької-Рижової). *Сучасна література*, 1996. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Gaston_Louis_Alfred_Leroux/Taiemnytsia_Zhovtoi_kimnaty.pdf?PHPSESSID=stdni20hg5do4so5u11fdflpm5 (дата звернення: 20.08.2024).
8. Leroux, G. *Le mystère de la chambre jaune*. Editions Pierre Lafitte, Paris, 1908. URL: <https://arheve.org/read/leroux-g/le-mystere-de-la-chambre-jaune/64839> (дата звернення: 20.08.2024).
9. СЛОВНИК – тлумачний словник української мови, орфографічний словник онлайн. URL: <https://slovnuk.ua> (дата звернення: 20.08.2024).

Dehtiarova Ye., Bondar L., Menchuk A. Adequacy of machine translation of literary texts

Summary. The article is devoted to a description of the machine translation systems MateCat and DeepL. The article presents a comparative analysis of the quality of machine translation performed by MateCat and DeepL in order to assess their ability to convey the meaning and stylistic features of a literary text. The literary translation of Gaston

Leroux's «The Mystery of the Yellow Room» by translator Kateryna Kvitnytska-Ryzhova was taken as a benchmark, as it is an example of an adequate translation, as it fully corresponds to the communicative intent of the original author. The article provides a rationale for the expediency of using these particular programmes for the study. The concepts of adequacy and equivalence in translation are outlined. The errors identified in the analysed passages relate mainly to literalism, which can sometimes lead to inadequate translation, which distorts the meaning of the original and makes it difficult to understand the text; the use of forms of address that are typical for English-speaking countries; recognition and reproduction of proper names. The article points out successful translation solutions in literary translation that a machine translation system would never be able to reproduce, as machine translation, despite significant advances, still has limitations, especially when it comes to conveying cultural context, as even the most advanced algorithms face difficulties in interpreting and conveying the nuances that are an integral part of any language. As a result of the study, we concluded that for fiction, the best translation is done in a literary way. DeepL is in an intermediate position, having typical machine translation system errors, but its phrases do not sound as unnatural as the translation offered by MateCat. Despite all its shortcomings, machine translation is a powerful tool that greatly facilitates the work of translators, although it cannot completely replace human intuition and knowledge of the cultural context. For high-quality translation, especially of texts requiring a high level of accuracy and stylistic consistency, human intervention is still necessary.

Key words: machine translation, fiction, MateCat, DeepL, adequacy, equivalence.